

OBSAH

Seznam zkratk použitých v textu	11
CYTOPATOLOGIE (doc. RNDr. Jan Melichna, CSc.)	17
1. Úvod do problematiky	17
2. Změny ve velikosti, tvaru a počtu buněk	17
2.1 Hypertrofie	17
2.1.1 Hypertrofie myokardu.....	18
2.1.2 Hypertrofie svalových vláken v kosterním svalu	21
2.2 Hyperplazie	23
2.2.1 Regulace buněčného dělení	24
2.3 Změny tvaru buněk	24
2.4 Buněčná fúze.....	25
2.5 Atrofie	25
2.5.1 Atrofické (dystrofické) změny svalové tkáně	26
2.5.2 Dystrofické změny neuronů a glií.....	27
2.6 Ireverzibilní (nevratné) poškození buněk – buněčná smrt (nekróza a apoptóza)	29
2.6.1 Fáze ireverzibilního poškození buňky	29
2.6.2 Nekróza	30
2.6.3 Apoptóza	32
2.7 Determinace, diferenciacce, metaplazie a modulace buněk.....	33
2.7.1 Stupeň diferenciacce buňky	34
2.7.2 Embryonální a postnatální determinace a diferenciacce	34
3. Abnormality (patologie) subbuněčných organel a partikulí	35
3.1 Buněčné jádro	35
3.3.1 Morfologie, funkce a biochemie buněčného jádra	35
3.1.2 Patologie struktury, biochemie a funkce buněčného jádra	37
3.1.3 Vrozené chromozomální aberace.....	38
3.1.4 Získané chromozomální aberace	38
3.1.5 Vybrané chromozomální poruchy.....	38
3.2 Mitochondrie	39
3.2.1 Morfologie, funkce a biochemie mitochondrií	39

3.2.2 Patologie struktury, biochemie a funkce mitochondrií	42
3.2.3 Mitochondrie a tukový metabolismus	43
3.3 Endoplazmatické retikulum a Golgiho aparát	44
3.3.1 Morfologie, biochemie a funkce endoplazmatického retikula a Golgiho aparátu	44
3.3.2 Patologie sekrece ER	46
3.3.3 Poruchy sekrece na úrovni Golgiho aparátu	47
3.3.4 Endokrinní sekrece	47
3.4 Lysozomy a peroxizomy	48
3.4.1 Lysozomy	48
3.4.2 Peroxizomy	53
3.5 Plazmatická membrána, její struktura a funkce	54
3.5.1 Morfologie a biochemie plazmatické membrány	54
3.5.2 Transportní děje na membránách	56
3.5.3 Receptory a přenos informace	57
3.5.4 Iontové kanály	59
3.5.5 Rozložení iontů po obou stranách membrány (klidový membránový potenciál)	60
3.5.6 Cytoplazmatická membrána a její patologie	61
3.6 Základní strukturální projevy porušeného metabolismu buňky	62
3.6.1 Poruchy metabolismu tuků – steatózy (lipidózy)	62
3.6.2 Změny v metabolickém obratu glykogenu	65
3.6.3 Poruchy metabolismu bílkovin	65
3.7 Onkocytologie	66
3.7.1 Charakteristika nádorových buněk	66
3.7.2 Mechanismus neoplazmatické transformace	67
3.7.3 Morfologická a biochemická charakteristika nádorových buněk	68
ZÁKLADY PATOBIOCHEMIE (doc. MUDr. Jana Vránová, CSc.)	70
1. Základní metabolismus živin a jeho regulace	70
1.1 Transport látek	71
1.2 ATP a intermediární metabolismus	72
2. Metabolické pochody základních živin a jejich poruchy	75

2.1 Metabolismus sacharidů a jeho poruchy	75
2.1.1 Sacharidy jako zdroj energie	75
2.1.2 Glykogenózy	76
2.1.3 Metabolismus glukózy	77
2.1.4 Metabolismus galaktózy a jeho poruchy	80
2.1.5 Metabolismus fruktózy a jeho poruchy	81
2.1.6 Zubní kaz	81
2.2 Metabolismus lipidů a jeho poruchy.....	81
2.2.1 Metabolismus mastných kyselin.....	82
2.2.2 Metabolismus cholesterolu	85
2.2.3 Lipoproteiny	86
2.3 Metabolismus aminokyselin a jeho poruchy	90
2.3.1 Biochemie aminokyselin.....	90
2.3.2 Metabolické poruchy močovinového cyklu.....	91
2.3.3 Patobiochemie jednotlivých aminokyselin	92
2.4 Metabolismus nukleotidů a jeho poruchy.....	95
2.4.1 Metabolismus purinových nukleotidů	95
PATOFYZIOLOGIE (MUDr. Eva Kohlíková, CSc.).....	98
1. Charakteristika oboru a základní terminologie.....	98
1.1 Obecná charakteristika oboru	98
1.2 Terminologie patofyziologie	98
2. Zdraví, nemoc, stádia nemoci	99
2.1 Zdraví, nemoc	99
2.1.1 Stádia nemoci.....	100
3. Etiologie a patogeneze.....	102
3.1 Etiologie, příčiny a podmínky vzniku nemoci.....	102
3.2 Patogeneze nemoci.....	104
3.2.1 Patogenní noxa může vniknout do organismu různými cestami	104
3.2.2 Noxa se po vstupu do organismu lokalizuje.....	105
3.2.3 Patologický proces se může šířit organismem dalšími cestami	105
3.2.4 Průběh patologického procesu	105
3.2.5 Ve většině případů patologický proces končí	105

4. Reaktivita organismu	107
5. Vnější příčiny chorobných stavů	108
5.1 Průběh poškození buňky a její zánik – následné změny	108
5.2 Patogenní podněty podnětového pole	110
5.2.1 Příčiny fyzikální.....	110
5.2.2 Příčiny chemické.....	130
5.2.3 Biologické příčiny.....	131
5.2.4 Psychogenní vlivy	133
5.2.5 Patofyziologie výživy	134
5.2.6 Poruchy metabolismu	141
6. Reakce organismu na patogenní podněty	152
6.1 Poruchy acidobazické rovnováhy	152
6.1.1 Fyziologické aspekty acidobazické rovnováhy a její řízení	153
6.1.2 Poruchy bilance silných kyselin	156
6.1.3 Poruchy bilance oxidu uhličitého	158
6.2 Poruchy objemové rovnováhy.....	159
6.2.1 Poruchy rovnováhy na kapiláře	159
6.2.2 Přesuny vody mezi mimobuněčnou a nitrobuněčnou tekutinou	160
6.2.3 Regulace objemu a osmolarity	161
6.2.4 Poruchy iontové rovnováhy	164
6.3 Poruchy imunitního systému	171
6.3.1 Fyziologie imunitního systému organismu, jeho regulace a funkce	171
6.3.2 Nedostatečná činnost imunitního systému – – imunodeficience	173
6.4 Zánět.....	177
6.4.1 Etiologie zánětu	178
6.4.2 Buněčné a mediátorové složky zánětu.....	178
6.4.3 Cévní složka při zánětlivém procesu	180
6.4.4 Buněčná reakce při zánětu	181
6.4.5 Patogeneze zánětu.....	181
6.4.6 Celková reakce organismu na zánět (všeobecný zánětlivý syndrom – SIRS).....	183

6.5 Horečka	183
6.5.1 Mechanismus vzniku horečky	184
6.5.2 Průběh horečky	185
6.5.3 Celkové projevy organismu při horečce	186
6.6 Hypoxie	187
6.6.1 Význam kyslíku pro organismus	187
6.6.2 Hypoxie e její typy	187
6.7 Cyanóza.....	193
6.7.1 Periferní cyanóza (chladová, stagnační)	194
6.7.2 Centrální cyanóza (tepenná, „teplá“).....	194
6.8 Únava	195
6.8.1 Místní (lokální) svalová únava.....	195
6.8.2 Celková svalová únava.....	196
6.8.3 Celková únava.....	196
6.8.4 Únava ve vztahu k nemoci.....	197
6.9 Dušnost (dyspnoe)	198
6.10 Poruchy vědomí	199
6.10.1 Kvantitativní poruchy vědomí	200
6.10.2 Kvalitativní poruchy vědomí	201
STRES (doc. MUDr. Staša Bartůňková, CSc.)	202
1. Definice a druhy stresů	202
1.1 Definice stresu.....	202
1.2 Druhy stresorů.....	203
2. Teorie stresu	203
3. Anatomické a humorální mechanismy stresové reakce	205
3.1 Anatomické struktury stresové reakce	205
3.1.1 Nervové struktury	205
3.1.2 Žlázy s vnitřní sekrecí.....	206
3.1.3 Funkční systémy, tkáň, buňky celého organismu	206
3.2 Nervový systém ve stresové reakci. Civilizační stres	206
3.3 Humorální mechanismy stresové reakce.	
Funkční a metabolické změny	209
3.3.1 Katecholaminy se společným prekurzorem.....	209
3.3.2 Kortikotropin spouštěcí hormon	210

3.3.3	Adenohypofyzární hormony	210
3.3.4	Neurohypofyzární hormony	211
3.3.5	Hormony kůry nadledvin	211
3.3.6	Pankreatické hormony	212
3.3.7	Tyreoidální hormony	212
3.3.8	Prostaglandiny	212
4.	Stres a imunitní systém	213
4.1	Imunitní systém a mentální stres	214
4.2	Imunitní systém a fyzický stres	214
5.	Somatické a psychické následky nadměrného stresu	215
6.	Patofyziologie postižení různých systémů vyvolaných stresem	216
6.1	Psychosomatické choroby	216
6.1.1	Gastrointestinální systém	216
6.1.2	Kardiovaskulární systém	216
6.1.3	Dýchací systém	216
6.1.4	Nervový systém	217
6.1.5	Pohybový systém	217
6.1.6	Metabolismus	218
6.1.7	Reprodukční systém	219
6.1.8	Kožní systém	219
6.1.9	Zrakový analyzátor	219
6.2	Nejčastěji pozorované stresové patologické stavy	220
6.2.1	Stresová analgezie	220
6.2.2	Stresová hyperfagie	220
6.2.3	Stresová hyperprolaktinémie	220
6.2.4	Stresová hypertenze	220
6.2.5	Stresová hyperglukagonémie	220
6.2.6	Stresová imunodeficiencie	220
7.	Šok	221
7.1	Fáze šoku	221
7.2	Orgánové změny při šoku	222
7.2.1	Kardiovaskulární systém	222
7.2.2	Ventilační systém	222
7.2.3	Vylučovací systém	222

7.2.4 Trávicí systém	222
7.2.5 Centrální nervový systém	223
7.2.6 Endokrinní systém	223
7.2.7 Imunitní systém	223
7.2.8 Svaly, kůže	223
7.2.9 Metabolické změny	223
BOLEST (MUDr. Kvido Smitka)	224
1. Definice a neurofyziologie bolesti	224
1.1 Definice bolesti	224
1.2 Neurofyziologie bolesti	224
1.2.1 Rychle vedoucí systém	226
1.2.2 Pomalu vedoucí systém	229
1.2.3 Talamická jádra	230
1.2.4 Mozková kůra (obr. 5a a 5b)	231
1.2.5 Analýza bolesti a následná reakce organismu	232
1.2.6 Modulace bolesti	234
1.2.7 Typy bolestí	234
2. Patofyziologie nocicepce a bolesti	236
2.1 Hradlová (vrátková) teorie přenosu bolesti	236
2.2 Hodnocení bolesti	238
2.2.1 Senzoricko diskriminační hodnocení	238
2.2.2 Motivačně afektivní hodnocení	238
2.2.3 Vědomě hodnotící	238
2.3 Charakter bolesti	239
2.3.1 Centrální bolest	239
2.3.2 Speciální typy bolestí	240
3. Endogenní a exogenní tlumení bolesti	244
3.1 Projevy ovlivnění opiatových receptorů	246
3.1.1 Mí receptory	246
3.1.2 Kappa receptory	246
3.1.3 Delta receptory	246
3.1.4 Sigma receptory	246
3.2 Biochemie bolesti	247

3.2.1 Iontové kanály řízené chemicky, kdy aktivace receptoru je vyvolána prostřednictvím G proteinu jako vmezežené reakce	248
3.2.2 Iontové kanály chemicky řízené, kdy receptor je bezprostřední součástí kanálu	252
3.3 Vrozené poruchy vnímání bolesti	253
3.4 Získané poruchy vnímání bolesti	254
3.5 Poruchy somestetického analyzátoru v gyrus postcentralis	254
3.5.1 Iritiční příznaky (Jacksonova korová senzitivní epilepsie)	254
3.5.2 Zánikové příznaky	254
Seznam tabulek	257
Seznam obrázků	257
Seznam základní použité literatury	258